

ประวัติความเป็นมาของชุดเสื้อครุยปริญญา

นับตั้งแต่มหาวิทยาลัยศิลปากรก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2486 มีผู้จบอนุปริญญาบัณฑิตและปริญญาบัณฑิต โดยเฉพาะปริญญาบัณฑิตซึ่งมีผู้จบรุ่นแรกเมื่อปีการศึกษา 2497 แต่ศึกษาจบหลักสูตรเพียงท่านเดียว คือ นายชูลูด นิ่มเสมอ ปัจจุบันคือ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ชูลูด นิ่มเสมอ เป็นข้าราชการบำนาญ สังกัดคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เมื่อมีบัณฑิตจบการศึกษาทั้ง 2 ระดับมากขึ้น มหาวิทยาลัยศิลปากรจึงดำริให้มีงานพระราชทานปริญญาบัตรขึ้น โดยได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา อัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้จบการศึกษา ในวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2507

ด้วยเหตุนี้ บัณฑิตผู้จบการศึกษาทั้งหลาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการออกแบบชุดครุยปริญญาตรีขึ้น โดยมีอาจารย์ลาวัลย์ อุปินทร์ ซึ่งท่านเป็นบัณฑิตรุ่นปีการศึกษา 2502 รับปริญญาศิลปบัณฑิต (จิตรกรรม) นับเป็นรุ่นที่ 4 ของคณะจิตรกรรมและประติมากรรม อาจารย์นับได้ว่าเป็นผู้เริ่มต้นและเป็นผู้ดำเนินงานในการจัดทำชุดครุยปริญญาของมหาวิทยาลัยศิลปากรและเพื่อให้ได้รายละเอียดในการดำริจัดทำชุดครุยปริญญานี้โดยสมบูรณ์ คณะกรรมการดำเนินงานฝ่ายจัดทำเอกสารข้อมูลและภาพถ่าย จึงได้มอบให้กรรมการ 2 ท่าน ไปขอสัมภาษณ์ ท่านอาจารย์ลาวัลย์ อุปินทร์ จึงขอนำข้อความที่ถอดจากเทปสัมภาษณ์มาลงบันทึกไว้ ซึ่งมีความเพิ่มเติมข้อความเพียงเล็กน้อยเท่านั้นเพื่อให้ได้ใจความขึ้น ดังนี้

นับตั้งแต่มหาวิทยาลัยศิลปากรได้กำหนดให้มีชุดครุยปริญญาขึ้นมาตั้งแต่วันที่เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรครั้งแรก เมื่อวันที่จันทร์ที่ 12 ตุลาคม พุทธศักราช 2507 เป็นต้นมา มหาวิทยาลัยมิได้จัดทำกฎหมายรองรับชุดครุยปริญญาบัตรแต่อย่างใด คงใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2486 รองรับเท่านั้น แต่ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2511 มหาวิทยาลัยศิลปากรได้ยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับเดิมทั้ง 3 ฉบับ และร่างพระราชบัญญัติใหม่มาใช้บังคับ เมื่อปี พ.ศ. 2511 คือ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2511 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้มหาวิทยาลัยต้องออกพระกฤษฎีกาชุดครุยในระดับต่าง ๆ รวมทั้งรายละเอียดประกอบชุดครุย ซึ่งในการตราพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ พระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2512 ต่อมามหาวิทยาลัยได้ยกเลิกพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้

เมื่อยกเลิกพระราชกฤษฎีกา ปี พ.ศ. 2512 เหตุที่ยกเลิกเพราะมหาวิทยาลัยได้ยกเลิกพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2511 และใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2530 มาใช้บังคับแทน จึงไม่มีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยชุดครุยขึ้นมาใหม่ และในการออกพระราชกฤษฎีกาในครั้งนี้ มหาวิทยาลัยได้เพิ่มชุดครุยประจำตำแหน่งของกรรมการสภามหาวิทยาลัย และชุดครุยคณาจารย์ของมหาวิทยาลัย นอกจากนั้นในมาตรา 8 ยังกำหนดให้มหาวิทยาลัยทำตัวอย่างชุดครุยวิชยฐานะและเข็มวิชยฐานะไว้ด้วย ส่วนผู้ออกแบบชุดครุยที่เพิ่มขึ้นจำนวน 2 ชุด ได้แก่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์ศักดิ์ อารยางกูร

อาจารย์สังกัดคณะมัณฑนศิลป์

ซึ่งชุดครุยทั้ง 2 ฐานะนี้ ที่ประชุมคณบดีครั้งที่ 18/2532 เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2532 ให้ความเห็นชอบตามที่ท่านอาจารย์ พงษ์ศักดิ์ อารยางกูรออกแบบ

ฉะนั้น พระราชกฤษฎีกาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2546) คือ “พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยปริญญาในสาขาวิชา อักษรย่อสำหรับสาขาวิชา ครุยประจำตำแหน่ง ครุยวิชยฐานะและเข็มวิชยฐานะของมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2534” ซึ่งมีข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับครุยโดยสรุปดังนี้

เรื่องที่สัมภาษณ์	การออกแบบชุดครุยบัณฑิตมหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ให้สัมภาษณ์	อาจารย์ลาวัณย์ อูปอินทร์
ผู้สัมภาษณ์	นางสาวศรียรรณ จิระกุลสวัสดิ์ และนายประสพชัย แสงประภา
เรียบเรียงโดย	นางสาวศรียรรณ จิระกุลสวัสดิ์
วันที่สัมภาษณ์	วันจันทร์ที่ 13 มกราคม 2546
เวลาสัมภาษณ์	16.45 – 18.00 น.
สถานที่สัมภาษณ์	สำนักเลขานุการ คณะมัณฑนศิลป์

เล่าถึงความเป็นมาของชุดครุยบัณฑิต

สืบเนื่องจากตอนแรกมหาวิทยาลัยศิลปากรมีคนจบการศึกษาน้อยมาก รุ่นแรกมีอาจารย์ชุดท่านเดียวที่จบการศึกษา จึงยังไม่มี การรับปริญญาขึ้น จำนวนบัณฑิตก็เก็บรวบรวมกันมานานเป็นเวลาหลายปี กว่าจะมีการรับปริญญาขึ้นในปีแรก ก็คือในปี 2507

การออกแบบชุดครุยบัณฑิต

สำหรับการเริ่มออกแบบชุดครุยบัณฑิต ไม่ปรากฏเวลาแน่นอนว่าเริ่มกันมาตั้งแต่เมื่อไหร่ ปีไหน คือได้คุย ๆ กันเท่านั้น และมีอาจารย์หม่อม คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หม่อมราชวงศ์พูนสวาท กฤดากร คุณชายปรารถนาว่า เราน่าจะเตรียมออกแบบเสื้อครุยกันไว้ แต่ตอนนั้นก็ยังไม่ทำอะไรเป็นกิจจะลักษณะ แต่ว่าก็ได้มีการลองออกแบบมาก่อนแล้วเท่าที่เห็น สเก็ตเป็นแบบนั้น ก็จะเป็นแบบเหมือนเสื้อครุยของจุฬาฯ คือจะเป็นผ้าโปร่งบาง ๆ ลักษณะคล้ายเสื้อคลุมบวชนาค แต่ของจุฬาฯ เป็นเสื้อครุยพระราชทาน ลวดลายนั้นลงตัว แต่ของเรา หลาย ๆ คนเห็นว่าบ้านเราเป็นเมืองร้อน ก็เลยคิดว่าควรจะเป็นผ้าบางจะดีกว่าหรือเปล่า ก็เพียงแต่ลองสเก็ตออกมา เท่าที่เห็นในแบบจะมีขอบเป็นขอบข้างล่าง และขอบข้างหน้า เป็นลายลูกฟัก เป็นแบบลายไทยซึ่งดูเทอะทะไม่สวย และยังไมลงตัว คราวนี้เราก็เริ่มมาคิดกันว่าทำยังไงกันเอาแบบไหนกัน ก็จนกระทั่งเกิดกำหนด พระราชทานปริญญาขึ้นมา ซึ่งตอนนั้นก็จวนจะรับแล้ว ก็มาคุยกันว่าควรจะทำอย่างไรดี ก็เลยบอกว่าเราไม่ควรจะไปเอาอย่างของจุฬาฯ เขา เพราะว่าของจุฬาฯ เป็นเสื้อพระราชทาน และอีกอย่างถ้าของเราทำมาแล้วสวยสู้เค้าไม่ได้ หรือมันเซ็กซี่คงไม่ดี คราวนี้ปู่ป๊าบกะทันหัน ก็มานั่งคุยกันระหว่างพวกคนที่จบปริญญาทั้งหลายว่าจะเอาอย่างไรกัน ก็คิดว่าไม่ได้มีแค่ปริญญาดูรี ต่อไปจะต้องมีถึงปริญญาโท และปริญญาเอก และผู้ที่ได้ปริญญาก็ติดมคคี่ด้วย จะทำอย่างไรกัน ถ้ากะทันหันแล้วอย่างนั้นเราทำให้เป็นสากลเลยดีไหม คือกำหนดปริญญาดูรีก็มีซีตหนึ่ง ปริญญาโทก็มีสองซีตเหมือนสากล คราวนี้สิ่งที่เราจะต้องคิดก็คือว่า ส่วนของ Hood เราควรจะทำให้เป็นไทยและควรจะทำแบ่ง ออกมาว่า แต่ละคณะใช้สีอะไร ตอนที่รับปริญญาอันนี้มีคณะจิตรกรรมและประติมากรรมส่วนภาพพิมพ์ ก็ยังไม่มี แล้วมีคณะรองลงมาคือสถาปัตยกรรมไทย และก็มีคณะโบราณคดี ส่วนคณะมัณฑนศิลป์นั้นเป็นน้องเล็กกว่าเพื่อน เราก็เลยมานั่งคิดว่าตรง Hood เราจะใช้วิธีทำด้วยกำมะหยี่ แต่ก็กลับ น้ำหนักเอา ส่วนที่เป็นกำมะหยี่สีดำเข้มจะแลดูสวย ส่วนที่เป็นแถบเราจะจับด้วยผ้าอีกอันหนึ่ง ซึ่งไม่เป็นสีเข้ม จะทำให้เกิดน้ำหนักแตกต่างดูสวยขึ้นและที่ Hood แต่ละคณะจะใช้สีอะไรจึงเหมาะสม ก็มาปรึกษากันว่าสีนี้จะเหมาะไหม ก็คุยกันหลาย ๆ คน ว่าสีอะไรเหมาะสมกับวิชาไหน ตกลงกันได้ว่าสาขา Paint ควรจะเป็นเรื่องสดใสก็ใช้สีเลมอน พอหลังจากที่คุย ๆ กัน เผอิญว่าช่วงนั้นได้มีโอกาสเข้าไปพบท่านนายกถนอม ตอนนั้นท่านเป็นนายกสภามหาวิทยาลัย เราใช้วิธีลัดและก็ไปเล่าให้ท่านฟังว่าเราจะรับปริญญากัน คราวนี้ครุยเดิมที่เราทำไว้บัณฑิตที่จบใหม่หลายคนเห็นว่าไม่ชอบเราก็อยากจะเปลี่ยนใหม่ แต่ว่าคงไม่ทันแล้ว และเราก็อยากทำให้เป็นสากล คือเดิมเป็นเหมือนเสื้อคลุมบวชนาคซึ่งเขยมาก

และแบบก็เหมือนกับเสื้อครุยของจุฬาฯ ซึ่งเป็นเสื้อพระราชทาน ตอนนั้นในความรู้สึกของพวกเราคือไม่เหมาะสม บอกไหน ๆ ทำทั้งทีแล้ว และเรายังจะต้องมีอีกหลาย ๆ คณะเพิ่มขึ้นในอนาคตด้วย

แล้วเรื่องสีเราจะแบ่งแยกยังไงล่ะ ตัวแถบมันก็เป็นสีเดียวกันหมด แล้วจะแบ่งแยกคณะได้ยังไง เราจะรับรู้ได้ยังไงว่าเสื้อครุยนี้ของคณะไหน ยังไงบ้าง เราก็มานั่งคิดกันว่า ถ้าเราทำเป็นสากลโดยใช้ Hood และสี ตรงนี้จะดูเหมาะสมกว่า

แล้วทุกคนก็ได้ใส่ชุดอันนี้ เพราะหลังจากที่ไปบอกนายกสภามหาวิทยาลัย ท่านก็บอกว่าโอเค ให้สเก็ตแบบใหม่ พี่ก็สเก็ตแบบและมีเพื่อนชื่อเต๋อเค้าก็ช่วยเขียนแบบให้ เมื่อเสร็จแล้วเราก็นำไปเสนอนายกสภามหาวิทยาลัย ท่านบอกว่าโอเค ถ้าพวกเราส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างนั้น เพราะว่าท่านทำอะไรก็ตามใจคนไข้อยู่แล้ว เราก็ดำเนินเรื่องนี้ต่อ โดยมาปรึกษาหารือและประชุมพวกเรากันว่า คณะจิตรกรรมตกลงใช้สีเหลืองเลมอน และกีข่างป็นก็ต้องเอาสีหนักแน่นหน่อย ใช้สีอินเดียนเรด และก็สถาปตยใช้สีเทาเพราะมันเป็นลักษณะของสถาปัตยกรรม มีความเข้ม และคณะโบราณคดีที่คนเค้าดูว่าเซี่ย ๆ ชล้ง ๆ เก่า ๆ อยู่แล้ว เราก็เลยใช้สีม่วงให้ดูสวย ๆ ขึ้นมาหน่อยจะได้ไม่เซี่ย และก็มาถึงคณะมัณฑนศิลป์เราให้เป็นสีสดใสแต่เด็ก ๆ นักศึกษาปัจจุบันเห็นเป็นสีส้ม ซึ่งทำให้ไม่แน่ใจว่าเป็นสีอะไรสาเหตุก็มีมาเท่านี้

พอหลังจากที่เราออกแบบมาเนี่ย พวกบัณฑิตทั้งหลายก็บอกว่าโอเคเห็นด้วย ตอนนั้นมหาวิทยาลัยไม่ได้สั่งให้ออกแบบ ที่ทำเนี่ยถือเป็นส่วนตัวก่อน และก็ไปปรึกษาหม่อมพูนสว่าง ก็ถามอาจารย์จะโกรธไหม อาจารย์ก็บอกว่ามาทำเรื่องส่วนรวม ใครทำอะไรเป็นเรื่องส่วนรวมได้ประโยชน์ก็ดี ดังนั้นพวกที่จบการศึกษาก็เลยคิดกันเองเพราะจะรับปริญญากันเป็นครั้งแรก

หลังจากได้รับการเห็นด้วย ก็เอาแบบไปจ้างร้านอลังการทำต้นแบบให้ ทุกคนก็ไปตัดที่เค้าหมดเลย ส่วนครุยอาจารย์จะเป็นสีเขียวเวอริเดียน ตอนนั้นทุกคนที่รับปริญญาต้องตัดใหม่หมดเลย และเราก็เหมาตัดเป็นจำนวนร้อยตัว หลังจากนั้นเค้าก็ตัดไว้ให้เข้าด้วย และพวกรุ่นพี่ ๆ ก็ให้ยืมกันต่อ ๆ ไป

ส่วนสูทข้างในเราต้องการน้ำหนักให้มันสวย สูทผู้ชายเราก็ใช้เป็นสูทสีเทา เทากลาง และเสื้อครุยสีดำคือจะไล่สีเทาลงไปถึงสีดำดูสวย และจะมีหมวก มีพู่ห้อย ส่วนของพู่เป็นไหมญี่ปุ่นสีดำ ตอนรับไม้ใส่หมวก จะหนีบไว้ด้านข้าง

จำได้ว่าไม่มีการจดบันทึกการประชุมใด ๆ ว่างเลย เหมือนเป็นเรื่องเล่น ๆ ระหว่าง คนที่จบแล้วก็มาคุยกันเท่านั้น หลังจากใส่ชุดครุยตามรูปแบบในตอนนั้น ปัจจุบันก็ไม่เคยเห็นมีการแก้ไขอะไร มีแต่เพียงการเพิ่มสีของคณะเท่านั้นเอง สีครุยของอาจารย์ก็มีเพียงแต่พูดกันว่าสีมันเพี้ยนไป นอกนั้นก็ไม่มีอะไร

เราก้ยังมีรูปถ่ายหมู่อยู่บ้าง ส่วนมากเวลาใส่ชุดครุยไม่ได้มีการดึงชุดครุยให้เรียบร้อย ตอนที่ถ่ายรูปหน้าตึกจิตรกรรม ส่วนการกำหนดความยาวเสื้อครุยจะกำหนดความยาวครึ่งเข้าพอดี ทั้งชายและหญิง สำหรับผู้หญิงเป็นชุดนักศึกษาข้างใน กระโปรงสีน้ำเงินกรมท่า เสื้อสีขาว ตัดกระดุมของมหาวิทยาลัย มีเข็มพระพิฆเนศติดหน้าอกด้วย กระดุมติดถึงคอและผู้ชายผูกเนคไทสีดำ

ค่าใช้จ่ายในการออกแบบ จะออกกันเองเล็กน้อย ไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นการออกแบบเท่านั้น จะมีแต่เค้าช่วยเขียน เค้าสเก็ตพวกแพชั่นเสื้อผ้าเก่ง ก็เลยช่วยเขียนให้

ในหลวงทรงประทับใจมากที่สุดที่มาจากปริญญามหาวิทยาลัยศิลปากร พระองค์ท่านสบายใจ สนุก เพราะคนน้อยยังไม่ทันเมื่อยเลยเสร็จแล้ว อารมณ์แบบนี้

เรารับปริญญากันที่ท้องพระโรง วัดท่าพระ มีพระมาสวดชัยมงคลคาถา ทรงเสด็จฯทั้งสองพระองค์ ของมหาวิทยาลัยเรานั่งรับ แต่ของที่อื่นเค้ายืนรับกัน จะแตกต่างกันตรงนี้ นอกนั้นก็ไม่มีอะไร